

SUOMEN UNESCO-TOIMIKUNNAN ASETTAMINEN

Tiivistelmä: Suomen Unesco-toimikunta esitetään asetettavaksi nelivuotiskaudelle 2023-2026 Suomen Unesco-toimikunnasta annetun asetuksen (1262/2002) mukaisesti.

Perussääntö ja asetus

Kansallisten Unesco-toimikuntien perustana on Unescon perussäännön artikla VII, *Kansalliset yhteistoimintaelimet* (SopS n:o 30/1956). Artiklassa todetaan:

1. Kukin jäsenvaltio ryhtyy erityisasemansa mukaisiin toimenpiteisiin liittääkseen tärkeimmät kasvatuksen, tieteen ja kulttuurin alaan kuuluvia kysymyksiä harrastavat kansalliset yhteisöt järjestön työhön, ensi sijassa perustamalla kansallisen toimikunnan, jossa hallitus ja sanotut yhteisöt ovat edustettuina.

2. Kansalliset toimikunnat tai kansalliset yhteistoimintaelimet maissa, joissa niitä on, toimivat asianosaisten yleiskokousvaltuuskuntien ja hallituksensa neuvovina eliminä kaikissa järjestöä kiinnostavissa kysymyksissä sekä yhteistoimintaelimenä kaikissa järjestöä koskevissa asioissa.

Unesco on ainoa YK-järjestö, jolla on kansallisten toimikuntien muodostama verkosto tukena. Toimikunta ei ole verrattavissa kansalaisjärjestöihin, vaan kansallisten toimikuntien asema on legitimoitu järjestön peruskirjassa. Toimikuntia ohjaa myös Unescon yleiskokouksen hyväksymä *Charter of National Commissions for UNESCO* ja muut yleiskokouksen toimikuntia koskevat suositukset ja päätökset.

Suomen Unesco-toimikunnasta annetun asetuksen 4 §:n (1262/2002) mukaan valtioneuvosto kutsuu puheenjohtajan ja enintään yksitoista muuta jäsentä, joiden tulee edustaa Unescon toiminnan eri aloja. Toimikunta valitsee keskuudestaan varapuheenjohtajan. Jäsenten lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö kutsuu toimikuntaan, sitä ensin kuultuaan, tarvittavan määrän asiantuntijoita. Opetus- ja kulttuuriministeriön ja ulkoasiainministeriön edustajilla on oikeus olla toimikunnan kokouksissa läsnä ja heillä on niissä puhevalta. Asetuksen 6 §:n mukaan toimikunnan toimiaika on neljä kalenterivuotta.

Toimeksianto ja sen perustelu

Toimikunnan ensisijainen tehtävä on antaa opetus- ja kulttuuriministeriölle ja valtioneuvostolle lausuntoja koskien mm. Unescon yleiskokouksen ja hallintoelinten sekä muiden Unescon järjestämien kansainvälisten asiantuntijakokousten päätöksiä ja suosituksia. Tehtävään sisältyy vaikuttaminen ja osallistuminen ohjelma-asioiden valmisteluun. Toinen tehtävä on tehdä Unescon päämääriä ja toimintaa tunnetuksi Suomessa. Toimikunta on valtioneuvoston asiantuntijaresurssi ja työväline Unescoon liittyvissä asioissa.

Suomen Unesco-toimikunnan viiteryhmään lukeutuvat opetus- ja kulttuuriministeriön sekä ulkoministeriön ohella opetus- ja kulttuuriministeriön alainen hallinto (erityisesti

Opetushallitus ja Museovirasto), tiedeyhteisöt, kansalaisjärjestöt, ja muiden maiden kansalliset Unesco-toimikunnat, erityisesti muiden Pohjoismaiden ja EU-maiden, sekä Unescon Pariisissa ja kentällä toimiva sihteeristö.

Toimikunnan jäsenet toimivat tarvittaessa edustajina Suomen hallituksen puolesta, esimerkiksi yleiskokousvaltuuskunnan jäsenenä sekä asiantuntijoina ja tarkkailijoina hallitustenvälisissä komiteoissa. Jäsenet hyödyntävät tällöin myös muita kansainvälisiä yhteyksiään ja kokemuksiaan Unesco-toiminnassa (kansalaisjärjestöt, yliopistoverkostot, kaupunkien kehittämisverkostot, pohjoismaiset yhteistyöverkostot, EU, Euroopan neuvosto, OECD, YK).

Unesco-toimikunnan sihteeristötehtävistä vastaa opetus- ja kulttuuriministeriö. Toimikunnan pääsihteerinä toimii opetus- ja kulttuuriministeriön määräämä virkamies, joka hoitaa tehtävänsä virkatehtävänä. Toimikunnasta annetun asetuksen 8 §:n mukaan toimikunta voi järjestäytyä tehtäviensä, Unescon ohjelmien ja toimialojen kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla ja voi eri toimintamalleihinsa tukeutuen tehdä tarpeen mukaan esimerkiksi ad hoc -pohjaista yhteistyötä kulloisiinkin keskeisiin teemoihin liittyen. Toimikunnalla on oikeus käyttää toimikuntaan kuulumattomia asiantuntijoita. Sihteeriapua tulee tarvittaessa palkata opetus- ja kulttuuriministeriön ulkopuolelta.

Esityksen valmistelussa on muun muassa jatkuvuuden ja sukupuolijakauman ohella huomioitu Unescon ensisijaiset prioriteetit ja keskeiset teemat kasvatuksen ja koulutuksen, luonnon- ja yhteiskuntatieteiden, kulttuurin sekä viestinnän alueilla:

- 1) YK:n kestävän kehityksen Agenda 2030:n koulutuksen SDG4 tavoitteen globaali koordinaatio ja seuranta sekä jäsenmaiden tukeminen tavoitteen toteuttamisessa, ml. laadukas ja inklusiivinen elinikäinen oppiminen.
- 2) Kestävää kehitystä edistävä tiedepolitiikka ja innovaatiojärjestelmien tukeminen niin kansallisesti, alueellisesti kuin kansainvälisesti, tieteen edistäminen ilmastonmuutoksen ehkäisemiseksi ja luonnonvarojen kestäväksi käytöksi, sekä ajankohtaisten tieteen etiikan kysymysten tarkastelu, ml. tekoäly.
- 3) Aineellisen ja aineettoman kulttuuriperinnön suojeleminen, sekä kulttuurisen moninaisuuden (diversiteetti), luovuuden ja kulttuurin välisen vuoropuhelun edistäminen.
- 4) Pääsy tietoon, sananvapaus ja mediakentän kehittäminen.

Järjestön globaalit prioriteetit ovat Afrikka ja sukupuolten välinen tasa-arvo. Nuoriin ja nuorten asemaan globaalissa kehityksessä kiinnitetään läpileikkaavasti huomiota. Samoin kriiseihin varautuminen ja niihin vastaaminen sisältyy läpileikkaavasti Unescon työhön, kuten maiden koulutus- ja kulttuuri-infrastruktuurien tukeminen luonnon tai ihmisen aiheuttamissa kriisitilanteissa. Unesco koordinoi myös kansainvälistä yhteistyötä väkivaltaisen ekstremismin (preventing violent extremism, PVE) torjunnassa koulutuksen osalta.

Unescon kaikki toiminta (koulutus, tieteet, kulttuuri, viestintä) tukee YK:n kestävän kehityksen Agenda 2030 tavoitteiden saavuttamista.

Tätä taustaa vasten esitetään, että valtioneuvosto asettaisi seuraavat henkilöt Suomen Unesco-toimikunnan nelivuotiskaudelle 2023-2026:

Puheenjohtaja:

Professori Teivo Teivainen, Helsingin yliopisto

Jäsenet:

- 1) Ylijohtaja Elina Anttila, Suomen kansallismuseo
- 2) Erityisasiantuntija Robin Harms, yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto
- 3) Johtaja Veera Heinonen, demokratia ja osallisuus, Sitra
- 4) Erikoistukija Anna Kanerva, Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore
- 5) Kouluneuvos Jorma Kauppinen, Opetushallitus
- 6) Akatemiasihtööri Jaakko Kuosmanen, Suomalainen Tiedeakatemia
- 7) Toiminnanjohtaja Helena Laukko, Suomen YK-liitto
- 8) Toiminnanjohtaja Anna Munsterhjelm, Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry.
- 9) Kehityspäällikkö Päivi Pohjolainen, Turun kaupunki
- 10) Varapuheenjohtaja Thomas Slätis, Toimittajat ilman rajoja - Suomi ry.
- 11) Toimitusjohtaja Lauri Tuomi, Kansanvalistusseura sr.